

KİTAP TANITIMI

Jean Baudrillard. *Sanat Komplosu Yeni Sanat Düzeni ve Çağdaş Estetik 1*, İstanbul: İletişim Yayınları, 1510, 2018, ISBN-13:978-975-05-0800-4. 98 sayfa.

Ayşem YANAR¹

1. Giriş

Dünyaca tanınan Fransız düşüncesinin önde gelen simalarından Jean Baudrillard, çözümlmelerini, çağdaş Fransız düşüncesinin temel problemlerine cevap bulmak amacıyla ve Batı dünyasının içinde olduğu durumu tespit etmek maksadıyla ortaya koyup radikal eleştiriler yapmıştır. 1996 yılında *Sanat Komplosu* başlıklı makalesini yayınladığında, çağdaş sanatın varlık nedeni kalmadığını ilan etmiş ve uluslararası sanat camiasında skandala yol açmıştır. Baudrillard az rastlanır türde bir filozoftur, her şeyin kolayca teorileştirildiği Fransa’da yazdıkları ve yaptıkları arasında fark bulunmayan, kendi kavramlarını pratiğe geçiren bir sanatçıdır.

Günümüz sanatı uzak ya da yakın geçmişe, hatta bugüne ait tüm formları ve eserleri az çok oyuncu, az çok kitsch bir yolla sahip olmaya başladığını savunan Baudrillard’a göre, bugün resimden söz etmek güçtür, çünkü resmi görmek zordur. Çoğu zaman artık görülmeyi değil görsel olarak soğurulmayı ve ardında iz bırakmadan dolaşıma girmeyi istemektedir. Bu imkânsız bir takasın basitleştirilmiş estetik formudur. Öyle ki, nesnenin hakkını verecek en iyi söylem söyleyecek hiçbir şey olmayan bir söylem olabilir. Nesne olmayan bir nesnenin eş değeridir, ama nesne olmayan

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Kültür Varlıklarını Koruma ve Onarım Bölümü, ayanar@ankara.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-6240-6290>

kesinlikle bir hiç değildir; boş ve gayri mevcudiyetiyle insana durmadan musallat olmaktadır. Bu hiçliği, hiçliğin sınırlarında maddileştirmek, boşluğun sınırlarında boşluğun filigranını takip etmek, kayıtsızlığın sınırlarında kayıtsızlığın gizemli kurallarına göre oynamaktadır.

Soyutlama, modern sanatın büyük bir macerasıdır. Özne, nesnenin parçalanmasıyla, yani nesneyi yok ederek kendi kayboluş sınırlarına doğru ilerlemektedir. Simülasyon, tersinmezdir, simülasyonun ötesine geçiş yoktur, artık bir olay bile değildir, mutlak bayağılık, kültürün tüm formlarını şuursuzca tekrarlanmasıdır. 19. ve 20. yüzyılın bütün ütopyaları hayata geçirilirken gerçekliği gerçeklikten kovarak insanları anlamdan yoksun bir hipergerçekliğe terk etmiştir. Sonuçta gerçeklikten ve derinlikten yoksun bir yüzey kalmıştır.

Dünyanın belirsizliği, akıl dışılığını yansıtan eleştirel ayna olmak artık öznenin görevi değil, öznenin yokluğunun ve şeffaflığının yansıdığı, dünyanın kendisinin ve çevredeki nesnel ve yapay dünyanın yansıdığı bir aynadır artık.

Günümüzde her şey kendini gösterme çabası içindedir. Teknik, endüstriyel her türden yapıntı ifade edilmek, görülmek, okunmak, kaydedilmek istiyor. Sırf kendi zevkimiz için okuduğumuzu, fotoğrafını çektiğimizi düşünsük bile aslında nesnenin kendisi fotoğrafının çekilmesini ve okumamızı istiyor. İnsan bu durumda sadece bir figüran oluyor. Baudrillard, artık dünyanın kendi tasvirini yansıtan özne olmadığını, nesnenin özneyi kırılmaya uğrattığını ve tüm teknolojinin kullanılarak nesnenin kendi varlığını rastlantısal formlarını sinsice dayattığını ifade etmektedir. Bayağı nesnelere, teknolojik nesnelere, sanal nesnelere, anlamsız, yanılmasız, aura'sız, değersiz dünyanın radikal yanılma kaybının aynası olan fetiş nesnelere olarak görmektedir tıp ki Andy Warhol'un imgeleri gibi ironik olarak saf nesnelere.

Çağdaş sanatın büyük kısmı, bayağılığa, atıklara, vasatlığa, değer ve ideolojiye el koymak suretiyle nesnenin kayboluşunu kullanarak büyük eserler vermektedir. Çağdaş sanatın bütün riyakârlığının da bu olduğunu öne süren Baudrillard hükümsüzlüğe, anlamsızlığa ve saçmalığa talip olan çağdaş sanatın hükümsüz iken hükümsüz olmak için çırpınması olarak görüyor.

Kısacası Baudrillard, sanatla ilgisi olmayan her şeyin sanata, ticari bir işletme gibi, kariyer fırsatları, karlı bir yatırım olanağı sunan tüketim nesnelere dönüştüğünü ifade etmektedir. İnsanlar önüne sunulan kadarıyla yaşıyor hayal etme gücü sınırları aşmaya bile yetemiyor. Dünyanın oluşumundan bu yana estetiğin var olduğunu düşünürsek aslında bunun bir yanılsama ayna olduğunu kabul etmekteyiz. Günümüzde estetiğin, aynanın yok olduğu öznenin gittiği ve nesnenin var olduğu gerçeği...

Matrix, Inception, Truman Show gibi filmlerde de dünya aynasını yanılsamasını yutmuş, şeffaflığın içinde dünyanın olmadığı algısı var yani nesne öznenin yokluğunu dünyanın kendisinin çevremizdeki nesnel yansıdığı ayna artık nesne, yapay, sanal ve ironik...Artık sadece fikrin önemli olduğu bir sanat anlayışı var. Sadece varoluşumuz gerçek...

Sanata farklı bakış açısı getiren düşünürün kitabı okunmaya değer. Baudrillard kitabında Françoise Gaillard ile Andy Warhol üzerine Genevieve Breerette, Catherine Francblin, Ruth Scheps ile yaptığı söyleşilere de yer vermektedir.